

244

Három este — versek között

Valóban „ős húrja zsong” mostanában a tájon, de a hűvösödő estéken egyre több fénysugar hív melegedni, a különböző pódiumokon mind gyakrabban hangzik fel a szép szó. Legutóbbi három estémet a versek meghítt környezetében töltöttem.

EMLEKESZÉS ÉS ELEGTETEL. A Tanácsköztársaság leverését követő évek szellemi sivatagában — a mellőngető sovínizmus és a „keresztény kurzus” térhódításának korában — valósággal üdítő oázis volt a magyar írók és művészek számára a *Magyar Írás* című folyóirat. A humanizmust szögezte szembe az ellenforradalmi terrortal, az európai szellemet képviselte a daru- és kakastollak árnyékában. Szerkesztősége egy lelkes és áldozatkész kereskedelmi iskolai tanár Vajdahunyad utcai lakása volt; szerda délutánonként ott jöttek össze az állandó és alkalmi munkatársak. Oda kopogtatott be verseivel a „tizenéves” József Attila, ott tette le az asztalra a magyar parasztdal fontossága mellett hitet tevő önéletrajzi írását Bartók Béla, s gyakran hozta egy-egy új metszetét Derkovits Gyula... A húszas évek hazai szellemi életének egyik fontos bázisa, az ellenállás, a tiltakozás zászlaját messze lobogtató erődjé volt az 1921—27 között megjelent avantgardista folyóirat, a Magyar Írás.

Megalapításának fél évszázados jubileumáról, az akkori irodalmi életben vitt, máig kiható szerepéről, azóta elhunyt vagy a fasizmus által elpusztított munkatársairól emlékeztek meg a minap a Magyar Sajtó Házában. A nagyszámú közönség soraiban ott voltak a túlélők, akiknek mint ifjú, kezdő lírikusoknak adott teret a folyóirat. *Vihar Béla* majd *Szalai Imre* idézte fel a kort, amelyben a Magyar Írás — Raith Tivadar szerkesztésében — hol legálisan, hol illegálisan hét évet ért meg s ezalatt ma az élvo-

nalba számító írók, költők és művészek egész sorát bocsátotta szárnyra. Száznál is több egykori munkatársa közül tizenkilencnek műveiből adott elő *Békés Rita*, *Gordon Zsuzsa* és *Sellei Zoltán*. Bartók és Jemnitz Sándor korabeli zongoraműveit *Raics István* szólaltatta meg, *Tiszay Andor* zárszava pedig arra intett: a Magyar Írás irodalomkritikai értékelése mindmáig még várat magára, a magyar szocialista irodalmat bemutató tanulmánykötet tudomást sem vett róla. Az emlékest sikere egy bizonyos fokú elégtétel volt.

HIMNUSZ MINDEN IDŐBEN. Többször leírták már — s néhány éve a képernyő közönsége is meggyőződhetett róla —, mennyire kivételes az alkotó és az interpretáló művészetnek olyan fokú egymásra találása, amilyen *Berek Kati* versmondásban, főként *Nagy László*-tölmácsolásában megnyilvánul.

Most váci munkások és diákok arcán látom tükröződni a költészettel való személyes találkozás lenyűgöző hatását. S nemcsak az arcok árulkodnak erről. A Híradástechnikai Anyagok Gyára üzemi könyvtárának épületében már nem akad több szék, így hát a közönség jó harmada a klubterem falát támasztva ácsorog végig két órát, de a moccanásnak zaját sem észlelni.

Sajátos élmény úgy átadni magunkat a versek élvezetének, hogy a művész mögött maga az alkotó ül a dobogón — ezt is kiolvashatom a váciak figyelő tekintetéből. Legtöbbször már nyilván sokat hallottak róla, de bemutatásának az a módja, amelyet *Czine Mihály* választott, mégis az újdonság erejével hat. Azután *Berek Kati* nyújtja át a közönségnek a terjedelmükben is „nagy” versek egész füzét, több órára kiterjedő Nagy László-repertoárjának legjavát: Himnusz minden időben, Rege a tűzről és a jácintról,

Menyegző... S nem téveszti hatását a költő néhány prózai írása sem, *Sellei Zoltán* előadásában. A műsor utolsó számaként Nagy László „vallomását” ígérte — hogy ennek eleget tegyen, a Kossuth-díjas költő két legújabb, még kéziratossá verését olvassa fel.

Az estet *Fábián Zoltán* író, az Írószövetség ügyvezető titkára nyitotta meg, az Olvasó Népért-mozgalom irányítóinak nevében is. Nagy László szerzői estje ugyanis része volt annak a sorozatnak, amelyet a váci üzem szakszervezeti bizottsága a mozgalom kiterjesztésére kezdeményezett.

— Az eddiginél több ember kezébe adni a jó könyvet — ezt tartjuk az üzemi népművelés egyik legidősebb feladatának — mondotta későbbi beszélgetésünk során *Petővári Gyula* könyvtárvezető.

Harmadik ilyen estjük volt ez a mostani. Előzőleg Veres Péter, illetve Sarkadi Imre emlékestjét rendezték meg; élő íróval és műveivel való egyidejű találkozásra ezúttal először nyílt alkalom közönségüknek. Jól felkészültek rá — erre vall a költő életútjáról rendezett alkalmi kiállításuk is. A jövőben pedig élő irodalmunk több más kiemelkedő alakjával szeretnék még megismertetni könyvtárunk egyre gyarapodó olvasóárdáját.

Az, hogy egy vidéki üzem ilyen kulturális programot tűz maga elé, s azt következetesen végre is hajtja, még emlékezetesebbé tette második, versek között történt estemet.

FSÜLETLEN GONDOLATOK. Címéhez illően ez a műsor *Szentpál Mónika* minap bemutatott önálló előadóját, rakoncátlankodik, sehogyan sem akar beilleszkedni a krónika előre kitervelt szerkezetébe, fittyet hány annak, hogy a bevezetőben három estére való lírát, versek meghitt környezetét ígértem. Az Irodalmi Színpad újdonságában összeolvad a próza a verssel, mint ahogy a szerzőket is csak találhatjuk a *nonstop szöveg* áradata mögött

— s az összeállításban éppen a lírai meg-hittségnek van a legkevesebb helye. A művész filológus megszügyenítő alapossggal kutatót fel és halászott élő mindenfélét, ami a mai hazai és külföldi irodalomban groteszk vagy inkább abszurd; csokorba fűzte mindazt, amivel részben jól ismert, részben számunkra teljesen ismeretlen szerzők görbe tükröt tárnak mostanában a kor embere elé.

És mégis: feltehetően sokan lesznek, akik e torz fintorokat vágó összeállítás a legigazabb líra revelációs erejével hat majd.

Nincs ebben a látszólag szeszélyes összeállításban semmi oknyomozás, semmiféle világmegváltó szándék, Nem tudjuk meg — csak sejtjük —, mibe gabalyodik bele és kerül kényszerzubbonyra érett állapotba nem egy monológjának hőse; nevetünk a kisóvodások nem kis agresszivitására valló gügyögésén; megadóan egyetértünk az előttünk és az ellenünk felszólalóval egyaránt — és szétzilált figyelmünkkel csak lassanként észleljük, hogy egyre sűrűbben bukkann fel — a legkülönbözőbb relációkban — az atomhal fogalma. S amikor a végén mégis úgy érezzük, hogy érdemes — az emberiség hangszereivel — hetedszerre is megostromolni „Jerikó falait”, akkor már nem tagadhatjuk, hogy a furcsa varázs hatott, sikerült velünk végigjárni az utat a zsongítóan kellemes, de halállal fenyegető révülettől az eszmélésig és — ami innen már csak egy lépés — a cselekedetig.

Mint mindenkivel, aki merész és rendhagyó vállalkozásba kezd, lehetne egyben másban Szentpál Monikával is vitakozni. Az ilyesféle „egyszemélyes abszurd színház” láttán ugyanis legfeljebb a sznobok ájulnak el a gyönyörtől. Ők nyilván készek a részletesebb értelmezésre is, amire az est egyáltalán nem szorul rá — mindenféle belemagyarázás vaskos tévedéssel járhat.

G. Szabó László